

Nr 241.

Av herrar **Lundqvist** och **Ohlon**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till fria resor för barn m. m.*

I proposition nr 47 har i enlighet med de sakkunnigas förslag förordats, att maximibegränsningen för de fria resorna skall helt slopas.

De sakkunniga hade vid framläggandet av detta förslag efter att närmare ha redogjort för gällande bestämmelser och dessas konsekvenser i olika avseenden anfört följande:

Då utredningen haft till ändamål bl. a. att söka åstadkomma organisatoriska förenklingar, föreslå de sakkunniga för den skull, att maximibegränsningen helt slopas. Härigenom undanröjas bestämmelser, vilka för den enskilde mången gång framstått som onödigt tillkrånglade och klart orättvisa och för samhällsorganen och trafikföretagen medfört ett betydande arbete.

De sakkunniga äro medvetna om att detta förslag, därest inga kompletterande bestämmelser utfärdades, skulle medföra en ökad belastning av anslagen till fria resor. De äro likväl övertygade, att denna ökning blir jämförelsevis mycket liten och att den motsvaras av beaktansvärda fördelar. Likväl böra barnavårdsnämnderna, vilkas arbete med biljettbeställningarna enligt de sakkunnigas förslag skulle betydligt minskas, av tillsynsmyndigheten manas att i möjligaste mån stävja tendenser till en onödig utsträckning av resornas längd.

I det följande framläggas vissa förslag till ändringar av gällande ordning, vilka skulle motverka den utgiftsökning för statsverket, som bleve följden av nyssnämnda förslags förverkligande.

När tanken på denna reform framfördes inom de sakkunniga, var en väsentlig förutsättning, att reformen skulle kombineras med sådana ändrade bestämmelser i övrigt, att statsverkets kostnader för de fria resorna icke blott icke skulle komma att ökas utan tvärtom något minskas i anledning av statsutskottets och riksdagens uttalande därom vid behandlingen av fjolårspropositionen angående de fria barnresorna.

De förslag i ovannämnt syfte, som av de sakkunniga framlagts, äro väsentligen tre, nämligen den gällande minimibegränsningens skärpning, vidare en förenkling av prisberäkningsförfarandet och slutligen införandet av en särskild s. k. expeditionsavgift.

Vad angår den föreslagna *skärpningen av resornas minimibegränsning* så innebär denna, att fri resa som regel skulle medgivas endast för resor, för vilka det ordinarie enkla biljettpriset i tredje klass för vuxen person uppgår till minst fem kronor (i stället för hittills tre kronor).

Detta förslag har av departementschefen godtagits med den kompletteringen, att barnvårdsnämnd skulle kunna medge fria barnresor i sådana fall, då kostnaden för färdbiljetter för sökandes barn skulle komma att uppgå till sammanlagt tio kronor eller däröver.

Angående den ekonomiska betydelsen för statsverket av den sålunda föreslagna skärpningen av minimibegränsningen ha de sakkunniga endast framhållit, att de »icke äro beredda att ange någon uppskattning av de belopp, som kunde inbesparas för statsverket genom den föreslagna skärpningen av minimibegränsningen. Någon större ekonomisk betydelse komme förändringen helt visst icke att få. Likväl vore den ägnad att motverka den kostnadsökning, som kan emotses, därest maximibegränsningen slopas».

Beträffande den föreslagna *förenklingen av prisberäkningsförfarandet* skulle denna enligt sakkunnigas mening medföra en icke obetydlig arbetslättnad såväl för järnvägsföretagen som för barnvårdsnämnderna och socialstyrelsen samt dessutom medföra minskat krångel för de enskilda. De sakkunniga ha vidare räknat med att, på sätt som även i propositionen omnämnts, en framtida ytterligare förenkling skulle kunna genomföras, allt dock under förutsättning att maximibegränsningen av resorna slopades.

Tanken på en *expeditionsavgift* har av de sakkunniga framförts särskilt med hänsyn till å ena sidan det uttalande rörande en besparing under reseanslaget, som 1948 års statsutskott och riksdag gjorde, och å andra sidan de något ökade kostnader för statsverket, som det föreslagna slopandet av minimibegränsningen beräknats komma att medföra.

Såsom de sakkunniga framhållit, beredas resenärerna, om maximibegränsningen slopas, en väsentlig förmån. De sakkunniga fortsätta: »Å andra sidan innebär minimibegränsningen, att ett visst antal personer över huvud icke beviljas fria resor till enskilt ordnad ferievistelse. Det synes sålunda icke kunna anses obilligt gent emot någon att en begränsning av i princip samma slag, som till följd av minimigränsen drabbar de resande med korta resor, genomföres för alla resande med fria resor till enskilda hem. En sådan begränsning skulle kunna ges karaktären av en expeditionsavgift. Denna kunde lämpligen upptagas av avresestationen och kvitteras med en särskild biljett eller ett märke motsvarande järnvägens fraktmärken.»

De sakkunniga ha tänkt sig en expeditionsavgift av två kronor för fram- och återresa för husmödrar och vårdare och en krona för barn över sex år. Uttoges en expeditionsavgift av nämnda storlek, skulle enligt de sakkunnigas beräkningar, under antagande att de fria resornas antal inom en tämligen nära framtid komme att uppgå till 200 000 per år och de olika resandekategorierna antagas uppgå till samma relativa antal som nu är

fallet, icke blott erhållas täckning för de merkostnader, som maximibegränsningens slopande kunde antagas draga med sig, utan dessutom även åstadkommas den av statsutskottet i fjol närmast åsyftade utgiftsminskningen för de fria barnresorna.

Departementschefen har emellertid icke ansett sig böra förorda, att någon avgift av här ifrågavarande slag skall uttagas. Han håller före, att denna avgift »otvivelaktigt skulle medföra ökat arbete för mottagaren av avgiften och nödvändigöra ett nytt system för redovisning och kontroll, varigenom en del av den faktiska besparingen för statsverket skulle gå förlorad». Denna departementschefens uppfattning synes svärförståelig. Från järnvägsstyrelsens sida har, såvitt vi känna till, icke lämnats någon uppgift, som kan ge stöd åt denna departementschefens uppfattning. Förhållandet torde, enligt vad vi erfarit, tvärtom vara det, att merarbetet och merkostnaderna just för denna expeditionsavgifts uttagande och redovisning bli av obetydlig storleksordning. Järnvägsstyrelsen har ju också förklarat sig villig att påtaga sig detta arbete, därest barnavårdsnämnderna icke kunna eller böra anförtros uppdraget i fråga.

Sedan de sakkunniga framlagt sitt förslag, ha förhållandena utvecklats så, att nya starka skäl tillkommit för att här åstadkomma besparing. Vi tillåta oss erinra om att Kungl. Maj:t vid framläggandet inför årets riksdag av sina äskanden på olika områden nödgats med hänsyn till det finansiella läget i en tidigare okänd omfattning skära ner anslagen även när den föredragande departementschefen själv förklarat, att synnerligen tungt vägande sakskalet talade för långt högre anslag än som begärts.

Vi hålla för troligt, att de anslagsmedel, som vid införande av en expeditionsavgift skule sparas, kunde komma till långt större nytta och fylla väsentligt viktigare behov genom att läggas till ett eller flera anslag för särskilt trängande ändamål.

På grund av vad nu sist anförts och då såsom tidigare här ovan framhållits några principiella skäl icke gärna med fog kunna anföras emot att personer, som färdas hur långt som helst inom landet, själva få vidkännas åtminstone ungefär lika stora resekostnader som de personer, som åtnöjas med en så kort resa att de falla för minimibegränsningen och därför själva måste ensamma erlägga hela reseavgiften, anse vi det fullt befogat att inte bara taga ut en expeditionsavgift av den storleksordning som de sakkunniga förordat, d. v. s. två kronor för äldre och en krona för barn, utan dessutom fördubbla dessa avgifter, gärna med samma dispensmöjlighet i fråga om barnresorna som av departementschefen förordats rörande minimibegränsningen, d. v. s. att i intet fall må uttagas högre avgift än tio kronor för en och samma familjs samtliga barn, som deltaga i en resa. Vi föreslå alltså, att en expeditionsavgift enligt sistnämnda beräkningsgrunder uttages.

Enligt de beräkningsgrunder, som de sakkunniga använt, skulle uttagandet av en sålunda höjd expeditonsavgift komma att betyda, att anslagen för här ifrågavarande resor kunde minskas med sammanlagt 500 000 kronor, varav för barnresor 100 000 kronor, för vårdarresor 240 000 kronor och för husmodersresor 160 000 kronor.

I anslutning till vad ovan anförts hemställa vi,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 47 ville

dels godkänna, att reglerna rörande fria resor för barn och husmödrar ändras i huvudsaklig överensstämmelse med vad vi här ovan föreslagit;

dels under femte huvudtiteln till *Fria resor för barn* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 3 660 000 kronor;

dels ock under femte huvudtiteln till *Bidrag för husmoderssemestern* för budgetåret 1949/50 anvisa ett förslagsanslag av 2 190 000 kronor.

Stockholm den 8 mars 1949.

R. Lundqvist.

Sven Em. Ohlon.
